

Beschouwing Brede Bestuurlijke Bijeenkomst Rijk-Regio Ontwikkelperspectief 2050

Datum: Vrijdag 7 november 2025
Tijd: 10:00 – 12:00
Locatie: 'Ketelhuis Apeldoorn', Veldhuisstraat 7, 7311 PG, Apeldoorn

Bespreking van de varianten

Na de toelichting op de drie ruimtelijke varianten begon het gesprek over de toekomst van de Stedendriehoek. De bijeenkomst liet zien dat het gesprek niet ging over afzonderlijke keuzes, maar over de richting van denken: hoe de regio kan groeien en zich tegelijk vernieuwen, zonder haar karakter en kwaliteit te verliezen. De drie varianten vormden daarbij vooral vensters op verschillende manieren van omgaan met ruimte, samenleving en economie.

Variante 1 – De regionale optelvariant

De eerste variant, de zogenoemde regionale optelvariant, werd gepresenteerd als het meest realistische en herkenbare beeld. Ze toont wat er gebeurt als de regio op de huidige koers doorgaat: groei verspreid over alle gemeenten, grotendeels gebaseerd op bestaande plannen. Ongeveer negentig procent van de beoogde 48.000 woningen is al geprogrammeerd binnen de huidige gemeentelijke kaders. Deze variant vergt circa 2.000 hectare landbouwgrond.

Tijdens de bespreking werd dit beeld herkend, maar tegelijk kritisch beschouwd. Het scenario werd omschreven als bestuurlijk comfortabel, maar inhoudelijk weinig vernieuwend. Meerdere deelnemers wezen erop dat deze optelvariant geen sturing geeft op kwaliteit, duurzaamheid of regionale samenhang. Ze laat de groei plaatsvinden waar nu toevallig ruimte is, niet waar de maatschappelijke meerwaarde het grootst is.

De discussie verschoof naar de gevolgen van dit patroon. Doordat elke gemeente zijn eigen plannen uitvoert, ontstaat ruimtelijke versnippering: uitbreidingen aan dorpsranden, verspreide bouwlocaties buiten OV-bereik en een toename van autoverkeer. Een aanzienlijk deel van de huidige plancapaciteit ligt in gebieden die niet goed zijn ontsloten door openbaar vervoer, en soms zelfs in zones die op de groenblauwe kaarten zijn aangeduid als kwetsbaar of waardevol landschap.

Ook sociaal-economisch werd het beeld problematisch gevonden. Door de vergrijzing en huishoudensverdunding dreigen kleine kernen hun voorzieningen te verliezen. De optelvariant biedt daarvoor geen oplossing: de woningbouw blijft te verspreid om voldoende draagvlak te creëren voor scholen, winkels of zorg. In de steden neemt de druk op voorzieningen juist toe, zonder dat de infrastructuur wordt aangepast.

De variant werd daarom vooral gezien als spiegel: een weergave van wat er gebeurt als er geen keuzes worden gemaakt. Meerdere bestuurders waarschuwden dat dit "het scenario van vanzelf" is – het gebeurt zonder expliciet besluit, maar heeft wel grote gevolgen. Variante 1 is bestuurlijk uitvoerbaar, maar maatschappelijk risicovol: ze leidt tot sluipende achteruitgang van landschap en leefbaarheid.

Aan het eind van de bespreking klonk brede consensus dat deze koers hoogstens kan dienen als referentie voor de vergelijking met andere richtingen. Ze laat zien wat men niet wil: een regio die zich door laat groeien zonder visie of regie.

Variante 2 – Lokaal versterken

De tweede variant riep een andere sfeer op: minder defensief, meer toekomstgericht. Deze koers zet in op inbreiding en versterking van bestaande kernen, met nadruk op nabijheid, leefbaarheid en OV-

bereikbaarheid. Groei moet de bestaande stedelijke en dorpse structuur versterken, niet onder druk zetten.

De presentatie van deze variant maakte indruk door haar integraal karakter: wonen, werken, mobiliteit, landschap en energie worden niet los gezien, maar als samenhangend systeem. Verdichting bij stations en centra schept ruimte om elders openheid te behouden. Dat principe — bouwen waar infrastructuur en voorzieningen al zijn — werd breed gedeeld als uitgangspunt voor duurzame groei. Het gesprek hierover werd concreet. De gedachte van de Veluwsche Lijn, een mogelijke lightrailverbinding tussen Zwolle, Apeldoorn, Eerbeek en Dieren, symboliseerde het streven naar een regio die letterlijk en figuurlijk beter verbonden is. Niet iedereen geloofde dat dit snel haalbaar is, maar men herkende de waarde van het concept: het beeld van een samenhangende, duurzame regio waarin verplaatsingen korter en schoner worden.

Variant 2 raakte ook aan de sociale kern van de brede welvaart. Door binnen bestaande kernen te bouwen, blijven voorzieningen bereikbaar, kunnen wijken worden vernieuwd en ontstaat ruimte voor betaalbare woningtypen. De variant biedt de kans om te bouwen voor doelgroepen die nu moeilijk terechtkunnen: jongeren, gezinnen en werkenden. Tegelijk werd benadrukt dat inbreiding complex is. Het vergt maatwerk, draagvlak en investeringen, zeker als kwaliteit vooropstaat.

Een belangrijk discussiepunt was de bereidheid om bestaande plannen aan te passen. Variant 2 betekent dat gemeenten mogelijk uitbreidingslocaties moeten loslaten ten gunste van verdichting bij OV-locaties. Dat vraagt bestuurlijke moed en gezamenlijke regie. Deelnemers erkenden dat dit niet vanzelf gaat: lokale belangen en politieke verwachtingen zijn sterk. Toch werd de overtuiging uitgesproken dat de regio alleen vooruitkomt als men bereid is om samen te prioriteren.

Ook het landschap kwam hier in beeld, maar nu als bondgenoot. Door inbreiding ontstaat ruimte om het groen-blauwe netwerk te versterken. De variant maakt het mogelijk om water, natuur en energie integraal te koppelen aan verstedelijking. Dat werd gezien als kans om de Stedendriehoek als voorbeeldregio voor verstedelijking in balans te positioneren. Deze variant vergt 500 tot 1.250 hectare landbouwgrond.

De toon van het gesprek was positief: deze variant werd ervaren als inhoudelijk consistent, sociaal rechtvaardig en landschappelijk verantwoord. Tegelijk is het de moeilijkste weg, omdat ze een gezamenlijke aanpak vereist. “Dit is de variant van de lef”: de koers die bestuurlijke samenwerking echt op de proef stelt, maar ook maatschappelijke winst kan opleveren.

Variant 3 – Stedelijke schaa sprong

De derde variant bracht het gesprek naar een hoger schaalniveau. Ze schetst de Stedendriehoek als stedelijk netwerk van nationale betekenis, waarin Apeldoorn, Deventer en Zutphen uitgroeien tot krachtige stedelijke centra. Deze koers belooft economische dynamiek en hoogwaardige voorzieningen, maar vergt grote ruimtelijke en bestuurlijke keuzes.

Dit is het meest visionaire en toekomstgerichte scenario. Het biedt een duidelijk profiel – een regio die niet langer aan de randen van andere stedelijke gebieden hangt, maar zelf een centrale schakel vormt tussen Randstad, Zwolle, Arnhem–Nijmegen en Twente. Concentratie van groei zou schaal en identiteit versterken, en de regio aantrekkelijk maken voor kennisinstellingen en innovatieve bedrijvigheid.

Toch kwamen onmiddellijk de schaduwzijden in beeld. De variant vraagt forse uitbreiding in en rond de drie steden, inclusief nieuwe infrastructuur en bruggen over de IJssel. Die ingrepen raken direct aan het landschap dat de regio juist kenmerkt. De IJsselvallei werd genoemd als kwetsbaar en bepalend: een gebied dat bescherming vraagt tegen overstromingen en tegelijk cruciaal is voor de identiteit van de Stedendriehoek.

Het principe “water en bodem sturend” werd herhaald als randvoorwaarde. Door klimaatverandering zal de rivier meer water moeten bergen; bouwen in overstroombare zones is daarom hoog-risico. Sommigen pleitten ervoor het gesprek niet te beperken tot wat niet mag, maar te zoeken naar combinaties: verstedelijking die hand in hand gaat met natuurontwikkeling, waterberging en recreatie. Er werd oa gesproken van een “groene schaa sprong” naast de stedelijke: groei die ook ecologische waarde creëert.

De landbouw kreeg aandacht. Deze variant gebruikt ongeveer 600 hectare landbouwgrond, maar de discussie ging niet alleen over aantallen. De kwaliteit van de grond en het belang voor

voedselproductie werden zwaarder gewogen. Er klonk een oproep om niet enkel vanuit verstedelijking te redeneren, maar vanuit de integrale waarde van het landschap – economisch, ecologisch en cultureel.

Ook de mobiliteitsstructuur kwam nadrukkelijk aan bod. Nieuwe bruggen en spoorverbindingen kunnen de bereikbaarheid verbeteren, maar veroorzaken ook landschappelijke schade. Vooral de gemeenten Voorst en Brummen liggen direct in het tracé van mogelijke nieuwe oeververbindingen, wat zorgvuldig onderzoek vereist. Tegelijk werd erkend dat een schaa sprong alleen kansrijk is met hoogwaardig openbaar vervoer. Zonder nieuwe verbindingen blijft de concentratie van functies een papieren ambitie.

In sociaal en economisch opzicht bood de variant volgens velen grote kansen. Stedelijke concentratie maakt het mogelijk om voorzieningen te behouden en uit te breiden – van onderwijs tot cultuur en zorg. De discussie ging daarbij ook over regionale solidariteit: voorzieningen in steden zijn niet alleen voor stedelingen, maar voor de hele regio. Dorpen profiteren mee van sterke steden, mits verbindingen en samenwerking goed geregeld zijn.

De variant werd gezien als kansrijk toekomstbeeld: ambitieus, maar niet zonder risico. Ze vraagt om fasering, bestuurlijke regie en duidelijke kaders. Zonder die randvoorwaarden kan een stedelijke schaa sprong juist leiden tot overbelasting van infrastructuur of verlies van landschappelijke kwaliteit. Een ander risico is een regio met twee “snelheden”, waarin verschil tussen dorp en stad verder wordt uitvergroot.

Nog enkele opmerkingen die gemaakt werden

Is groei in balans uiteindelijk een groei in gemiddelden?

Verdunning door de jaren heen laat zien dat de gemiddelde inwonersdichtheid van steden en dorpen nu op gelijk niveau zit (37 inw/ha), dat is best bijzonder.

De gebiedsontwikkeling wordt momenteel vooral gestuurd door de vraag; “waar kunnen we nog wat”. Een andere invalshoek kan zijn: “willen we aantrekkelijke steden? Hoe doen we dat dan?”

Onze toename van inwoners in onze regio komt deels door migratie van buiten en deels door migratie binnen de regio. Onze autonome inwonersgroei is nagenoeg nul. Dit leert dat we als regio aantrekkelijk zijn voor binnenlandse verhuizingen.

Kijkend naar ons buitengebied en omzetten landbouwgronden naar verstedelijking, dan is de vraag belangrijk: waar zitten de meest vruchtbare gronden en hoe zorgen we ervoor dat hier voedselproductie duurzaam verder kan.

De derde variant heet ‘stedelijke schaa sprong’, maar misschien is een betere naam de ‘groene schaa sprong’.

Denk vanuit de identiteit van onze regio: een groene identiteit met ruimte voor recreatie, juist in relatie tot verstedelijking.

Is een nieuwe OV lightrail realistisch? Denk vanuit langere termijn, vanuit voorinvesteringen waarna de ontwikkeling langs deze lijnen plaats kan gaan vinden. Kan aantrekkelijk zijn vanuit een ‘hoog en droog’ perspectief voor verstedelijking.

Het is belangrijk dat er inzicht komt hoe de hardheid (en zachtheid) van bestaande plannen ligt. Dit om te betrekken bij mogelijke ruimtelijke heroverwegingen.

Overkoepelende reflectie

De bespreking van de drie varianten liet zien dat de verschillen niet zwart-wit zijn, maar gradueel. Variant 1 toont het pad van de minste weerstand, variant 2 de weg van kwaliteit en evenwicht, en variant 3 de sprong naar ambitie en schaal. In de discussie werd duidelijk dat veel deelnemers

combinaties voor zich zagen: de nabijheid en duurzaamheid van variant 2, verbonden met de economische kracht en stedelijke energie van variant 3, en met variant 1 als realistische ondergrond.

De rode draad was het besef dat de regio voor echte keuzes staat. Niet alles kan overal. Groei moet selectief, zorgvuldig en in samenhang worden vormgegeven. De Stedendriehoek wil zich ontwikkelen als een regio die haar identiteit bewaart en tegelijk toekomstgericht investeert in wonen, werken, mobiliteit en landschap.

De bijeenkomst eindigde met de gezamenlijke conclusie dat de regio niet kan volstaan met het optellen van bestaande plannen. De toekomst vraagt om gerichte keuzes en regie: waar verstedelijken we, waar behouden we open ruimte, en hoe zorgen we dat elke investering bijdraagt aan brede welvaart?

De drie varianten hebben die vraag scherper gemaakt — niet om één scenario te kiezen, maar om het gesprek te voeren over wat de regio wil zijn in 2050:

een regio die groeit in balans, met sterke steden, vitale dorpen, een veerkrachtig landschap en ruimte voor mensen om goed te wonen, werken en leven.